

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่มาตรฐานสากล

ประเทศไทย 4.0

**Strategies for Using Innovative Leadership to Develop Schools
to International Standards Thailand 4.0**

องอาจ สิมเสน

รัชณี จรุงศิริวัฒน์, พระฮอนด้า เข้มมา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Ongart Simsen

Rachanee Jaroungsirawat, PhraHonda Khemma

Mahachulalongkornrajavisyalaya University, Khonkaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Ongart@nkk.ac.th

บทคัดย่อ

กระบวนการพัฒนาทางการศึกษาภายใต้ประเทศไทย 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21 เป็นจุดเริ่มต้นยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีการขับเคลื่อนไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน อย่างเป็นรูปธรรมเป็นการขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติการที่มีการผลักดันการปฏิรูปโครงสร้างการวิจัยและการพัฒนาการศึกษาภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การแบ่งปันความรับผิดชอบและการให้คุณค่าการมีคุณธรรมมีหลักธรรมาภิบาลและการเรียนรู้ทักษะศตวรรษที่ 21 การสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในองค์กรจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งเทคนิคในการบริหารจัดการ (Management) และความเป็นผู้นำ (Leadership) เพื่อนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงได้สถานศึกษา ทั้งนี้การสร้างสรรค่นวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม โดยการบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่จะต้องนำไปสู่นวัตกรรม 3 ด้าน ได้แก่ นวัตกรรมการจัดการ นวัตกรรมการทำงาน และนวัตกรรมการนำ

*วันที่รับบทความ: 24 พฤษภาคม 2563; วันแก้ไขบทความ 30 มิถุนายน 2563; วันที่รับบทความ: 30 มิถุนายน 2563

Received: May 24, 2020; Revised: June 30, 2020; Accepted: June 30, 2020

คำสำคัญ: กระบวนทัศน์การพัฒนาการศึกษาภายใต้ประเทศไทย; 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21; ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

Abstracts

The educational development paradigm under Thailand 4.0 to the 21st century is the beginning of a 20-year national strategy. Driving towards stability, prosperity, and sustainably in a fair way is a practical drive that drives structural reforms. Research and development of education under the philosophy of sufficiency economy. Sharing responsibility and values, morality, good governance and learning skills in the 21st century. Therefore, creating change in the organization, it is very important that executives use both techniques. In management and leadership to lead the organization to success in change. In this regard, the creation of educational innovation by the school requires leaders with an innovative vision to promote and support innovation change. The management of modern school must lead to innovation in 3 areas which are management innovation.

Keywords: Educational Development Paradigm under Thailand; 4.0 Towards ; the 21st Century, Innovative Leadership.

บทนำ

ประเทศไทยในอดีต มีการพัฒนา สังคมและเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่โมเดลประเทศไทย 1.0 ที่เน้นภาคการเกษตร ไปสู่ประเทศไทย 2.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมเบาและก้าวสู่โมเดลประเทศไทย 3.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมหนักกว่า ภายใต้โมเดล “ประเทศไทย 3.0” ที่เป็นอยู่ต้องเผชิญกับดักสำคัญที่ไม่อาจนำพาประเทศพัฒนาไปมากกว่า การสร้างการเปลี่ยนแปลงประเทศหากย้อนหลังไปในอดีต ประเทศไทยเองก็มีการปรับโมเดลเศรษฐกิจอยู่หลายครั้ง จากโมเดลประเทศไทย 1.0 ที่เน้นภาคการเกษตร ไปสู่โมเดลประเทศไทย 2.0 เน้นอุตสาหกรรมเบาและก้าวสู่โมเดลประเทศไทย 3.0 เน้นอุตสาหกรรมหนัก อย่างไรก็ตาม ภายใต้ “โมเดลประเทศไทย 3.0” นอกจากต้องเผชิญกับกับดักประเทศรายได้ปานกลางแล้ว เรายังต้องเผชิญกับ “กับดักความเหลื่อมล้ำ” “กับดักความไม่สมดุลในการพัฒนา” กับดักเหล่านี้เป็นประเด็นที่น่าสนใจในการปฏิรูป โครงสร้างเศรษฐกิจและการศึกษาเพื่อพัฒนาไปสู่ประเทศไทย 4.0 (เกษม เมษินทรีย์, 2559:125)

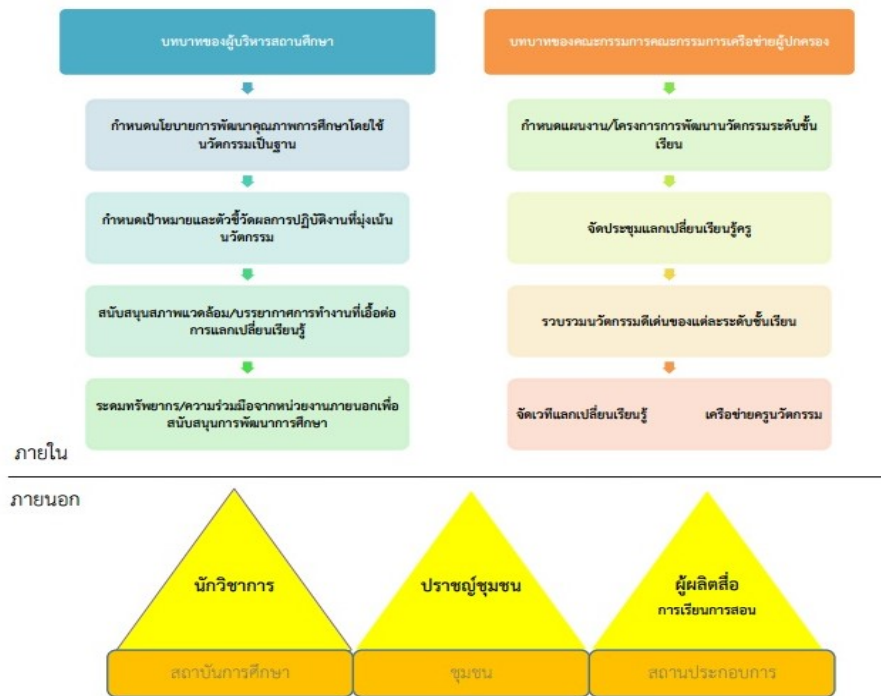
การศึกษาเป็นกลไกในการพัฒนา ส่งเสริมและปลูกฝังแนวความคิดให้กับพลเมืองและเยาวชนของชาติ ซึ่ง เป็นตัวแปรสำคัญของสมรรถนะ ความสามารถในการแข่งขันระยะ

ยาว (Long Terms Competitiveness) ที่เป็นข้อต่อหลักและบริบทที่สำคัญของการ ออกแบบภายใต้การขับเคลื่อนของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อการพัฒนาอันเชื่อมโยงกับมนุษย์ และสังคมในพลวัตของการก้าวผ่านจากศตวรรษที่ 20 (20st Century) สู่ศตวรรษที่21 (21st Century) (ณัฐพร เห็นเจริญเลิศ ,2559:73) และจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของ สังคมโลกทั้งภาคส่วนยุโรป อเมริกา จีนและญี่ปุ่น ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย ด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมืองและการศึกษา ซึ่งกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงที่ประจักษ์และ ชัดเจนอันถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นปัจจัยของการเปลี่ยนผ่าน คือ ผ่านการใช้ Social Media ศตวรรษที่ 21 กลายเป็นโจทย์สำคัญสำหรับในหลายๆ เรื่อง จากทุกฝ่ายมองเห็นถึงความ เปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมากขึ้นจากอดีต จำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีการวางแผนบริหารจัดการที่ ดี โดยมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน เพราะ การก้าวอย่างที่ว่าจะทำให้สามารถตกขบวนและเสียโอกาส ซึ่งการจัดการศึกษาเป็นอีก ประเด็นสำคัญ นอกจากจะต้องก้าวทันความเปลี่ยนแปลงแล้วยังจะต้องเป็นกลไกเพื่อการ ขับเคลื่อนภาคส่วนอื่นๆ ให้มีความพร้อมในการเข้าสู่ความเปลี่ยนแปลง และการสร้างสรรค์ นวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมเพื่อ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม โดยการบริหารจัดการ สถานศึกษายุคใหม่จะต้องนำไปสู่นวัตกรรม 3 ด้าน ได้แก่ นวัตกรรมจัดการ นวัตกรรม การทำงาน และนวัตกรรมการนำ (อนุสรรา สุวรรณวงศ์,2559: ออนไลน์)

นวัตกรรมจัดการ (Innovation of Management)

โครงสร้างการบริหารของสถานศึกษาประกอบด้วยคณะกรรมการในรูปแบบต่างๆ เช่น คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง เป็นต้น ซึ่งรูปแบบคณะกรรมการดังกล่าวเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 ทั้งนี้ การจัดการสถานศึกษายุคใหม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อยกระดับสถานศึกษาสู่การเป็น โรงเรียนนวัตกรรม (Innovative School) โดยบทบาทหน้าที่หลักในการขับเคลื่อนการ พัฒนาก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และ คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ซึ่งตลอดระยะเวลา ที่ผ่านมามีคณะกรรมการระดับชั้นเรียนมุ่งเน้นการดูแลผู้เรียนด้านระเบียบวินัยและความ ประพฤติเป็นหลัก ในขณะที่บทบาทด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจ

สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนยังไม่โดดเด่นมากนัก ดังนั้น นวัตกรรมการจัดการสถานศึกษายุคใหม่จึงควรปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องหลักดังนี้ (อนุสรฯ สุวรรณวงศ์,2559: ออนไลน์)



ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) (อนุสรฯ สุวรรณวงศ์,2559 : ออนไลน์)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

1. ผู้บริหารมีบทบาทในการกำหนดนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้นวัตกรรมเป็นฐาน ซึ่ง นวัตกรรมจะเป็นส่วนหนึ่งของแผนกลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาที่บุคลากรทุกคนจะต้องร่วมกันบริหารจัดการเพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องชี้แจงให้บุคลากรมีความเข้าใจตรงกันว่าการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ เช่น เทคนิคการสอนแบบใหม่ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนแบบใหม่ การพัฒนากิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เป็นต้น จะเป็นตัวชี้วัดความก้าวหน้าทางวิชาชีพและสามารถนำผลงานดังกล่าวประกอบการขอวิทยฐานะของครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหารมีบทบาทในการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถออกแบบแผนงานหรือโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จะต้องมีนวัตกรรมประจำกลุ่มอย่างน้อย 1 ชิ้น/ปีการศึกษา หรือ คณะกรรมการระดับชั้นเรียนจะต้องมีนวัตกรรมร่วมกันอย่างน้อย 1 ชิ้น/1 ภาคเรียน เป็นต้น โดยการประเมินการปฏิบัติงานตามตัวชี้วัดเชิงนวัตกรรมจะเป็นข้อมูลสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของบุคลากรและสถานศึกษาอันเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการพัฒนาสถานศึกษาและแผนการยกระดับสมรรถนะเฉพาะทางสำหรับครูในลำดับต่อไป

3. ผู้บริหารมีบทบาทในการสนับสนุนสภาพแวดล้อม/บรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานแบบต่างคนต่างทำนั้นไม่เอื้ออำนวยต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ๆ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลของผู้เรียน ผู้บริหารควรสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานของครูที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Learning & Sharing) เน้นการทำงานแบบร่วมมือ (Collaboration) ที่ไม่จำกัดเพียงแค่ครูภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันหรือครูในระดับชั้นเดียวกันเท่านั้น แต่จะเป็นการร่วมเรียนรู้และร่วมมือร่วมทำของครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาในลักษณะของเครือข่ายการเรียนรู้ครูนวัตกรรม (Teacher Innovation Network : TIN) ที่จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดที่หลากหลายของครูที่มาจากกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือระดับชั้นต่างๆ โดยผู้บริหารจะต้องจัดสรรเวลาและสถานที่เพื่อให้ครูได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการทั้งนี้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดังกล่าวจะช่วยให้ผู้บริหารทราบว่า ครูท่านใดต้องการการสนับสนุนด้านใด เพื่อให้การปฏิบัติงานนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม

4. ผู้บริหารมีบทบาทในการระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเพื่อสนับสนุนการพัฒนาของสถานศึกษา โดยส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สร้างความร่วมมือกับนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้บริหารจะต้องประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการผู้ผลิตสื่อการเรียนการสอนร่วมกันพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่มีส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

5. บทบาทของคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองคณะกรรมการ เครือข่ายผู้ปกครอง ประกอบด้วย ตัวแทนผู้ปกครอง ครูหัวหน้าระดับชั้นเรียน และเลขานุการระดับชั้นเรียน ที่ผ่านมากomiteกรรมการ เครือข่ายผู้ปกครองมีบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียนเป็นหลัก ยังไม่ค่อยมีการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาครูซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน ดังนั้นบทบาทของคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองที่จะส่งเสริมการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษามีดังต่อไปนี้

5.1 กำหนดแผนงาน/โครงการการพัฒนาวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อสนองต่อนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้นวัตกรรมเป็นฐาน โดยแผนงาน/โครงการดังกล่าวจะต้องเกี่ยวข้องกับการค้นพบเทคนิคการสอน สื่อการเรียนการสอน การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและสถานศึกษา เช่น โครงการครูคิดนวัตกรรมระดับชั้น ม. 1 โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครูนวัตกรรมภาษาต่างประเทศระดับชั้น ป.6 เป็นต้น

5.2 จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครูระดับชั้นเรียน โดยจัดให้มีการประชุมอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง ตามแผนงานการพัฒนาวัตกรรมการเรียนการสอนของครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในการประชุมจะต้องมีการกำหนดหัวข้อและครูที่จะเป็นแกนนำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แต่ละครั้งซึ่งจะต้องหมุนเวียนให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยครูแกนนำการเรียนรู้จะต้องนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากค้นคว้าเพียงแค่ว่า 15 นาที จากนั้นจะเปิดโอกาสให้ครูท่านอื่นร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูอาวุโสหรือครูที่มีประสบการณ์การสอนยาวนานจะต้องมีบทบาทในการชี้แนะ (Coaching) และการเป็นที่ปรึกษา (Mentoring) ให้กับครูใหม่ เพื่อถ่ายทอดกลยุทธ์การสอน เทคนิคการจัดการชั้นเรียน ตลอดจนแนวทางการพัฒนาทางวิชาชีพ การแลกเปลี่ยนดังกล่าวส่งเสริมให้เกิดการจัดการองค์ความรู้ภายในสถานศึกษาหรือที่เรียกว่า KM (Knowledge Management)

5.3 รวบรวมนวัตกรรมดีเด่นของครูแต่ละระดับชั้นเรียน เพื่อคัดเลือกผลงานที่ดีที่สุดเป็นตัวแทนสถานศึกษาในการเข้าร่วมประกวดนวัตกรรมทางการศึกษาในองค์การ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเชิดชูเกียรติและสร้างขวัญกำลังใจในการพัฒนาทางวิชาชีพของครู นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมเชิดชูเกียรติครูนวัตกรรมภายในสถานศึกษาเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูได้อีกช่องทางหนึ่ง โดยจัดให้มีการมอบโล่ครูนวัตกรรมต้นแบบ

การมอบเกียรติบัตรครูแกนนำด้านนวัตกรรม การมอบเงินทุนสนับสนุนครูนวัตกรรมชั้นยอด เป็นต้น

5.4 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายครูนวัตกรรมประจำปีการศึกษา โดยคัดเลือกครูนวัตกรรมระดับชั้นเรียนดีเด่นร่วมกันถ่ายทอดเทคนิคและกระบวนการพัฒนานวัตกรรมให้แก่เพื่อนครู ทั้งนี้ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนผู้ปกครอง ชุมชน นักวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวเพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนานวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของสถานศึกษาสำหรับปีการศึกษาต่อไป (อนุสรฯ สุวรรณวงศ์, 2559: ออนไลน์)

นวัตกรรมการทำงาน (Innovation of Task)

การก้าวสู่ยุคดิจิทัลยุคที่มีสื่อการเรียนรู้อันหลากหลาย เช่น บทเรียนออนไลน์ (E-Learning) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) การเรียนการสอนบนเว็บ (Web-Based Learning) การเรียนออนไลน์ (On-line Learning) ส่งผลให้ครูจำเป็นต้องพัฒนาเทคนิคการจัดการเรียนการสอนของตนเองให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่องผนวกกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่ถือได้ว่าเป็นความท้าทายความสามารถทางวิชาชีพครู หากครูยังคงมีความเชื่อเดิม (Fixed Mindset) เกี่ยวกับรูปแบบการสอนของตนที่เคยใช้มานานกว่าสามสิบปีสืบเป็นรูปแบบที่ดีที่สุดโดยไม่คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของผู้เรียน ความเชื่อดังกล่าวก็จะกลายเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาตนเองและพัฒนางาน ดังนั้นผู้บริหารจะต้องเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกให้แก่ ครูเพื่อสนับสนุนความก้าวหน้าทางวิชาชีพ (Growth Mindset) ผ่านกระบวนการพัฒนาความคิดเชิงนวัตกรรมในงาน ดังนี้



นวัตกรรมการทำงาน (Innovation of Task) (อนุสรฯ สุวรรณวงศ์, 2559: ออนไลน์)

1. การเปิดใจ (Openness) ผู้บริหารจะต้องสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นการเปิดใจยอมรับสิ่งใหม่หรือความคิดเห็นใหม่จากครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในลักษณะของการเปิดพื้นที่ทางความคิดที่ไม่มุ่งเน้นการตัดสินถูกหรือผิด แต่จะต้องเป็นพื้นที่ความคิดที่ทุกคนรู้สึกอิสระและไม่มีข้อจำกัดเพื่อให้เกิดการระดมความคิดเห็น (Brainstorming) และร่วมกันกำหนดเป้าประสงค์ในการพัฒนาการปฏิบัติงานของตนและสถานศึกษาที่มุ่งสู่นวัตกรรม (Innovative Goal)

2. การมุ่งมั่นตั้งใจ (Willingness) ผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้ครูมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุสู่เป้าประสงค์ในการพัฒนาการปฏิบัติงานของครูที่มุ่งสู่นวัตกรรม โดยผู้บริหารจะต้องชี้้นำให้ครูวิเคราะห์สถานการณ์และโอกาสในการสร้างนวัตกรรมใหม่ในมุมมองที่หลากหลายมุมมองโดยพิจารณาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกสถานศึกษาเพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและความเป็นไปได้ในการสร้างนวัตกรรม

3. การกล้าเสี่ยง/กล้าลอง (Taking Risk) ผู้บริหารจะต้องสนับสนุนให้ครูลองนำวิธีการหรือแนวคิดใหม่ๆ ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนอย่างต่อเนื่อง ครูสามารถค้นพบวิธีการหรือแนวคิดใหม่ในระหว่างการทำทดลองใช้ได้อย่างไม่มีข้อจำกัดจนกระทั่งเกิดผลลัพธ์เชิงประจักษ์ว่าวิธีการดังกล่าวใช้แล้วได้ผลจริงจึงจะสามารถเรียกวิธีการหรือแนวคิดใหม่นั้นได้ว่าเป็นนวัตกรรม ทั้งนี้ผู้บริหารและครูจะต้องร่วมกันวางแผนบริหารความเสี่ยงในการนำนวัตกรรมไปทดลองใช้ ตลอดจนวางมาตรการรองรับในกรณีที่เกิดสถานการณ์นอกเหนือจากแผนการดำเนินงาน

4. การวิจัยและพัฒนา (Research & Development : R&D) เมื่อได้นวัตกรรมใหม่แล้วผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้ครูคิดค้นแนวคิด/วิธีการใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเกิดมาจากการพัฒนาองค์ความรู้เดิมผนวกกับองค์ความรู้ใหม่และสถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปผ่านกระบวนการวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับการวิจัยในชั้นเรียนจากเดิมที่เป็นเพียงการทำวิจัยเพื่อพัฒนางานให้ดีขึ้น (do something better) สู่การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาของครูเพื่อสร้างสรรค์เทคนิค/วิธีการใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม (do something different) และจะเป็นประโยชน์ต่อการก้าวหน้าทางวิชาชีพของครูในการขอวิทยฐานะระดับสูงต่อไป ทั้งนี้ การพัฒนานวัตกรรมในงานผู้บริหารสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานเชิงนวัตกรรมโดยการใช้คำถามชี้้นำในการเรียนรู้ (Question-based Learning) เพื่อให้ครูพัฒนาการคิดสร้างสรรค์เชิงบวก ดังนี้ (อนุสรณ์ สุวรรณวงศ์, 2559: ออนไลน์)



ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) (อนุสรฯ สุวรรณวงศ์, 2559)

นวัตกรรมการนำ (Innovation of Leading)

ผู้บริหารมีบทบาทในการระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก เพื่อสนับสนุนการพัฒนาของสถานศึกษา โดยส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชุมชน มาให้ความรู้แก่ผู้เรียนในห้องเรียน การใช้แหล่งทรัพยากรหรือสถานที่สำคัญในชุมชนจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียน เป็นต้น ทั้งนี้การพัฒนาคุณภาพการศึกษา จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางวิชาชีพครูเช่นกัน ผู้บริหารจะต้องสร้างความร่วมมือกับนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งครูจะได้เรียนรู้แนวคิดและองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการปฏิบัติงานของตนใน ขณะเดียวกันนักวิชาการก็จะได้เรียนรู้จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงซึ่งสถานศึกษาถือได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ชั้นยอดในการสร้างองค์ความรู้และงานวิจัยทางการศึกษาใหม่ๆ โดยสถานศึกษาจะเป็นฐานในการวิจัยให้แก่นักวิชาการนอกจากนี้ ผู้บริหารจะต้องประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการผู้ผลิตสื่อการเรียนการสอน เช่น บริษัทอักษรเจริญทัศน์ เพื่อนำเสนอสภาพปัญหาและข้อจำกัดการใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทต่างๆ และสร้างความร่วมมือในลักษณะ MOU โดยสถานศึกษาจะเป็นแหล่งในการทดลองใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่สถานประกอบการผลิตขึ้น (อนุสรฯ สุวรรณวงศ์, 2559: ออนไลน์)

กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

ขั้นที่ 1 การนำสู่การเรียนรู้ (Leading to Learn) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาความคิดเชิงนวัตกรรมในงานที่มุ่งเน้นการเปิดใจยอมรับแนวคิด/วิธีการทำงานใหม่ๆ และพร้อมที่จะเรียนรู้ในมุมมองที่หลากหลาย เช่น หากสถานศึกษาของมีปัญหาเรื่องการบริหารบุคคล ท่านจะศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาของสถานศึกษาอื่น ในขณะเดียวกันท่านก็อาจจะพูดคุยแลกเปลี่ยนเพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาขององค์กรเอกชนหรือองค์กรภาครัฐ เพื่อเรียนรู้ว่าองค์กรเหล่านั้นมีแนวทางการแก้ปัญหาอย่างไร

ขั้นที่ 2 การนำสู่การคิด (Leading to Think) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานอื่นจะทำให้ได้แนวคิด/วิธีการทำงานใหม่ซึ่งการนำมาประยุกต์ใช้ที่ได้ผลลัพธ์ที่ดีนั้น จำเป็นจะต้องนำผลของการเรียนรู้ที่ได้มาวิเคราะห์ความเหมือนและความต่างเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งย่อมมีข้อจำกัดที่แตกต่างกันออกไปจึงไม่สามารถนำวิธีการของหน่วยงานอื่นมาปรับใช้ได้ทันที ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องคิดอย่างมีวิสัยทัศน์หรือการคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) ที่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าสถานศึกษามีจุดเด่นและจุดที่ต้องพัฒนาอะไร โอกาสและอุปสรรคใดบ้าง เพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปกำหนดเป็นแผนงาน/กลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

ขั้นที่ 3 การนำสู่การเปลี่ยนแปลง (Leading to Change) การขับเคลื่อนสถานศึกษาด้วยแผนงานหรือกลยุทธ์ใหม่ๆ จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงก็จะนำมาซึ่งความขัดแย้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงที่ดีจะต้องเริ่มจากกระบวนการปรับทัศนคติเชิงบวกเพื่อให้บุคลากรทุกคนมีทิศทางการทำงานร่วมกันผ่านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ผู้บริหารมีบทบาทในการโน้มน้าวและเจรจาเพื่อให้ครูทุกคนเข้าใจตรงกันว่า การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อบุคลากรอย่างไร เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูจะช่วยแก้ปัญหาการจัดการชั้นเรียนได้อย่างไร กลยุทธ์การสอนของครูท่านอื่นจะช่วยพัฒนาตนเองอย่างไร แผนงานเชิงนวัตกรรมของสถานศึกษานั้นจะส่งเสริมให้ครูก้าวหน้าได้อย่างไร ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมให้กับสถานศึกษา

ขั้นที่ 4 การนำสู่การสร้างสรรคนวัตกรรม (Leading to Innovate) เมื่อบุคลากรภายในสถานศึกษาตระหนักถึงประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแล้ว ผู้บริหารจะต้องสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้เชิงนวัตกรรม เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ แหล่งเรียนรู้

ออนไลน์ สื่อและอุปกรณ์ เป็นต้น เพื่อเปลี่ยนการวิจัยในชั้นเรียนที่มุ่งเน้นเพียงแค่
ประกอบการประเมินผลการสอนของครูสู่การพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนให้เป็นนวัตกรรมการ
สอนใหม่ๆ (อนุสรฯ สุวรรณวงศ์, 2559: ออนไลน์)

สรุป

สมรรถนะด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจะช่วยให้ครูสามารถคิดค้นนวัตกรรมการ
เรียนการสอนได้มากยิ่งขึ้นและการพัฒนาสมรรถนะครูด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจะช่วยให้
การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นมีผลสัมฤทธิ์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สูงขึ้น ในการก้าวเข้าสู่
ศตวรรษที่ 21 เป็นพลโลก และการได้รับความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชนจะช่วยพัฒนา
นวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาของท่านให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และผู้บริหารควรมี
แผนการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชน
เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ กำกับติดตาม ประเมินผลและรับผิดชอบ
ร่วมกัน รวมทั้งการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจะช่วยพัฒนานวัตกรรม
บริหารจัดการนวัตกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาได้มากขึ้น เนื่องจากบุคลากรทุกคน
ในปัจจุบันสามารถเข้าถึงเทคโนโลยี และสามารถใช้อย่างง่าย แผนการบริหารจัดการนั้น
เป็นการรวบรวมภารกิจงานในแต่ละด้านมาออกแบบอย่างรอบคอบ วางระบบให้ดี มีการใช้
งานที่สะดวก ง่ายต่อการประเมินผล ติดตามผล เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการ

เอกสารอ้างอิง

- เกษม เมษินทรีย์. (2559). *ยุทธศาสตร์และการปฏิรูปสู่การเป็นไทยแลนด์ 4.0*.
กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ณัฐพร เห็นเจริญเลิศ และคณะ (2559). *ขอบแดนใหม่แห่งการเรียนรู้ : การศึกษาระบบ 4.0*.
กรุงเทพมหานคร: ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุสรฯ สุวรรณวงศ์.(2559). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม Innovative Leadership.
ออนไลน์ .สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2563 .แหล่งที่มา :
<https://www.trueplookpanya.com/knowledge/content/52233/-edu-teaartedu-teaart-teaartdir->